

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI- KÖNYVTÁRA AZ 1916-IK ÉVBEN.

Az elmúlt 1916-ik év legjelentékenyebb eseménye a Magyar Nemzeti Múzeum el nem muló érdemekben gazdag igazgatójának, báró SZALAY Imrének márc. 4-én történt nyugalomba vonulása volt. Az összes múzeumi táruk ügyeit szeretettel gondozó igazgatónk 22 évi hivatalos működése folyamán állandóan előtérben tartotta az Orsz. SZÉCHÉNYI-Könyvtárnak azt a rendkívüli jelentőségű közművelődési szerepét, amelyet egyrészt a magyarországi összes sajtótermékeknek és a külföldi irodalmak hazai vonatkozású termelésének összegyűjtése és megőrzése terén, másrészt a magyar tudomány állandó szolgálatában kell betölteni. Igazgatósága kezdetére esett a köteles példányokról szóló 1897. évi XLI. törvénycikk könyvtári előmunkálatokon alapuló létrehozása s a törvénycikk életbeléptetése után könyvtárunk személyzetének megfelelő mértékben való fokozatos szaporítása. Hivatalos működésének második felében viszont a Magyar Nemzeti Múzeum palotájában szorongó táruk kitelepítésének ügyét szorgalmazta odaadással. Itt ismét a könyvtár ügyét karolva fel, szóban és írásban egyaránt sürgette, hogy ez a rohamosan gyarapodó s évről-évre nagyobb mértékben igénybevett múzeumi osztály jelenlegi szűkös kereteiből kibontakozva, minden modern igénynek megfelelő elhelyezésben részesüljön.

Midőn távozó igazgatóunktól elbúcsúztunk, könyvtárunk szempontjából örömmel vettük tudomásul, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium könyvtárunk igazgatóját, dr. FEJÉRPATAKY László egyetemi tanárt bízta meg a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatói teendőinek végzésével. E megbízatás következtében a könyvtár vezetésében szintén változás történt. Elhunyt királyunk,

I. FERENCZ JÓZSEF O cs. és apostoli kir. Felsege dr. SEBESTYÉN Gyula igazgatóőrt kinevezte osztályigazgatónak, dr. MELICH János igazgatóőrnek pedig osztályigazgatói címet és jelleget adományozott. Ezzel egyidejűleg dr. JANKOVICH Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter akként intézkedett, hogy dr. SEBESTYÉN Gyula, a kéziratári osztály vezetője, továbbra is ezen osztályt vezesse, továbbá megbízta, hogy egy külön múzeumi folklore-osztályt szervezzen. Dr. MELICH János viszont a nyomtatványi osztály vezetésével bízott meg. A hírlaptárra és levéltárra vonatkozólag nem történt intézkedés, mivel a könyvtár összes osztályainak együttes vezetése továbbra is FEJÉRPATAKY László múzeumi helyettes-igazgató hatáskörébe utaltatott.

A személyi változások során megemlítendő, hogy dr. GULYÁS Pál őr, a Magyar Könyvszemle szerkesztője, tizenhét és félévi eredményes könyvtári szolgálat után a Múzeumok és Könyvtárak Főfelügyelősége másodelőadjának neveztetett ki. Dr. HOFFMANN Mária fizetéstelen segédőr fizetéses segédőrré lépett elő, dr. PÁNYI Vukoszava és dr. ZSINKA Ferenc gyakornokok fizetéstelen segédőrökké neveztettek ki. MUNKÁCSY Mihály fizetéstelen segédőr öt évi szolgálat után a M. Tud. Akadémia könyvtárának tisztjévé lett.

Fájdalmas érzéssel emlékezünk meg a könyvtárnak június 16-án elhunyt kitünő igazgatóőréről dr. VÉRTESY Jenő egyetemi magántanáróról, aki a kéziratárban találta meg azt a képességének megfelelő munkakört, amelyben nemcsak irodalmi kincseink értékelése, rendezése és megőrzése, hanem irodalmi úton való hozzáférhetővé tétele és tudományos feldolgozása is a hivatalos szolgálat nagyobb igényű feladatai közé tartozik. Amit VÉRTESY Jenő e téren végzett, könyvtárunk legértékesebb munkálatai közt foglal helyet. A források tövében legtöbb odaadással a magyar drámatörténet emlékeit kutatta s e téren egy maradandó értékű művét a M. Tud. Akadémia adta ki, egy monográfiáját pedig a KISFALUDY-Társaság közvetlenül halála előtt már a tervrajz alapján is jutalomra érdemesnek találta. Szépirodalmi téren kifejtett munkásságának egy része műfordítás. Lefordította a homeroszi époszokat és lefordított néhány ál-SHAKESPEARE-i drámát, tehát e

téren a világirodalmi vonatkozások is hozzájárulnak ahhoz, hogy könyvtárunk e kitűnő tisztviselőjének neve a hazai és az egyetemes irodalomtörténetben örökre fennmaradjon.

A világháború könyvtárunkra ezen év folyamán is bénítólag hatott. Levéltári osztályunk vezetője, dr. SZABÓ László múzeumi ör a háború kitörése óta állandóan katonai szolgálatot teljesít. Tisztviselőink ezidén sem mentek tanulmányútra s a hivatalos kiküldetések is csak vidéki és bécsi gyűjtemények átvételére szorítkoztak.

A könyvtár folyóirata, melyet dr. MELICH János közreműködésével dr. GULYÁS Pál szerkeszt, a tavalyi korlátolt ívszámmal kettős füzetekben jelent meg s a terhessé vált irodalmi és nyomdai viszonyokkal küzdve is hiven szolgálta a programjába felvett könyvtári és bibliográfiai érdekeket.

Az elintézett hivatalos ügyek száma 432 volt (1915-ben 392, 1914-ben 681), a nyilvános olvasóterem látogatására jogosító jegy kiadatott 1.920 (1915-ben 2.221, 1914-ben 3.632).

A könyvtár osztályainak évi gyarapodása — beleértve a háborús gyűjtemény apró nyomtatványait és a hírlapszámokat — 181.763 (1915-ben 205.256, 1914-ben 168.363). Vásárlási célokra 17.516.88 K-t, 9.863.28 német márkát, 3.046.50 frankot, 766.93 hollandi forintot és 22.30 svéd koronát fordítottunk.

Ez év folyamán a könyvtár helyiségeiben 18.994 látogató fordult meg s 73.494 darabot használt. A látogatók közt 1.814 kölcsönző 4.206 darabot vett kölcsön.

1. *Nyomtatványi osztály.* Gyarapodás köteles példányokban 6.678 (1915-ben 8.136); *ajándék útján* 1.003 (1915-ben 4.081); *vétel útján* 933 (1915-ben 494); *áttétel útján* 4 (1915-ben 9); *hivatalos kiadvány* 2 (1915-ben 2); *csere útján* 6; összesen 8.626 (1915-ben 12.656) db.

Ehhez a könyvtárilag már nagyrészt feldolgozott gyarapodáshoz járul még 20.429 (1915-ben 22.145) db nyomdai köteles példányként beküldött apró nyomtatvány, mely anyag természete

szerint csoportosítva és évnegyedes csomagokban elrakva, a következő módon oszlik meg:

1. Alapszabály	---	---	---	---	---	---	491 db
2. Falragasz	---	---	---	---	---	---	5.397 «
3. Gyászjelentés	---	---	---	---	---	---	4.847 «
4. Hivatalos irat	---	---	---	---	---	---	269 «
5. Műsor	---	---	---	---	---	---	483 «
6. Perirat	---	---	---	---	---	---	30 «
7. Színlap	---	---	---	---	---	---	5.427 «
8. Zárszámadás	---	---	---	---	---	---	1.938 «
9. Különféle	---	---	---	---	---	---	1.253 «

Megjegyzendő, hogy az apróbb nyomtatványokból mindazok, melyek a háborús állapottal s az azzal kapcsolatos jótékonyági, gazdasági s közéleti viszonyokkal bármilyen tekintetben is összefüggnek, a könyvtárnak 1914-ben létesített háborús gyűjteményébe osztattak be, amiről alább történik megemlékezés. A nyomtatványi osztály összes gyarapodása tehát 29.055 (1915-ben 34.801) db. Vásárlási összeg volt: 7.301'35 korona, 844'10 márká, 80'90 hollandi forint, 36 frank, 8 svéd korona.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

ADY Lajos; BÁTKY Zsigmond, Besztercebányai kir. törvényszék elnöke; Brandenburgia, Berlin; Budapest Székesfőv. Házinyomda; Budapesti ker. Munkásbiztosító Pénztár; CSÁSZÁR Elemér; CSEKEI István, Kecskemét; CSIKI Ernő; DABROWSKY János, Krakkó; Délmagyarországi történeti és régészeti múzeumtársaság, Temesvár; Deutsche Bücherei, Lipcse; Dunamelléki ref. egyházkerület; Dunántúli ev. püspök, Pápa; DUNARICH Károly; EGYED István, EIRICH O. F., Bécs; Egri érseki jogliceum; FABÓ Bertalan; FEJÉRPATAKY László; FODOR Miklós, Ungvár; FÖLDES Béla; GONDA Béla; GORIUPP Alisz; Gyöngyössy irod. társaság, Ungvár; HACKER Ervin, Pozsony; HAJNÓCZI Iván, Kecskemét; HARASZTI Emil; HAVASS Rezső; HOFFMANN Mária; HORVÁTH Géza; Kais. deutsches Generalkonsulat; Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécs; br. KARG János; Kassai Kazinczy-kör; Kereskedelemügyi ministerium KESZTHELYI Ernő; KIMNACH Ödön; KISS József; KISSHÁZY Á. G.; Kivándorlási tanács; Közhivatali kezelők és díjnokok orsz. egyesülete; Kungl. Bibliotek, Stockholm; LENGYEL Zoltán; LÖWINGER A.; MADARASSY László; Magán-tisztviselők orsz. nyugdíjgyejesülete; Magyar keleti gazdasági központ; Magyar Könyvszemle szerkesztősége; Magyar Könyvvelési Folyóirat kiadóhivatala M. N. Múzeum igazgatósága; Magyar ornithologiai központ; M. Tud. Akadémia; MÉSZÁROS Gyula; MÉSZÁROS Sándor, Sopron; Miasszonyunkról neve-

zett iskolánéknak intézete, Kalocsa; Militär-Generalgouvernement in Serbien, Belgrád; Miniszterelnökség; MOESZ Gusztáv; Museum Kralosvi Ceskeho, Prága; NAGY Ödön; Nagypénteki ref. Társaság; Nagyvárad kir. jogakadémia; NÉMÁTI Kálmán; Ógyallai csillagvizsgáló-intézet; Orsz. közegészségi egyesület; Orsz. ref. tanáregyesület, Debrecen; Orsz. testnevelési tanács; Pannonhalmi főiskola igazgatósága; Parkklub; PODHRADSKY György; br. RÉVAY Ferenc; Rendőrfőkapitányság; Rijks Preten kabinet, Hága; SCHIFF Péter; Statist. Zentral-Kommission, Bécs; Stefánia gyermekkórház-egyesület; br. SZALAY Imre; SZEDENICH Fülöp, Pereszteg; Technologiai iparmúzeum; THALLÓCZY Lajos; Trencsényi áll. felső leányiskola igazgatósága; Tudományegyetem rektora; Tudományegyetem rektora, Pozsony; Tudományegyetem tanácsa; Tudományegyetemi könyvtár igazgatósága, Kolozsvár; Úrlovások szövetkezete; Vallás- és közoktatásügyi ministerium; Városi nyilv. könyvtár; Veszprémi egyházmegyei tanács; VOLKMANN H., Drezda; WEISS Emil.

A vásárolt könyvek közt említésreméltó szerzemények: 1. UJFALVY Imre: Halottas énekei (RMK. I., töredék); 2. Szent BONAVENTURA: Szerzetes rendtartó fenéték tüköre. Pozsony, 1677 (csonka); 3. ILLYEFALVI J.: Jephtha (töredék); 4. Magyar naptár a XVII. századból (töredék); 5. PELBARTUS: Aureum sacrae theol. rosarium. Venetiis, 1586. Mind az öt ALSZEGHY Zsolttól 135 koronáért.

A könyvtár helyiségeiben 15.008 egyén 34.296 kötet könyvet használt (1915-ben 21.284 egyén 47.056 kötetet); kölcsönzés útján pedig 2.245 egyén 5.545 kötetet vitt ki házi használatra (1915-ben 2.052 egyén 5.176 kötetet).

Az év folyamán végzett könyvtári feldolgozás eredménye a következő: osztályoztatott 6.393 mű, melyről 8.251 cédula készült (1915-ben 5.880 mű, 13.405 cédulával), kötésre 1.679 mű készült 2.134 kötetben (115-ben 2.106 mű 2.809 kötetben). Ezentúl a térképgyűjteményt rendeztük, amely munka a végéhez közeledik.

A nagyméltóságú minisztérium engedélyével délutáni időben HAVRAN Dániel igazgatóőr vezetésével s rendkívüli munkaerő felhasználásával rendezés alá került br. RÉVAY Ferenc könyvtára, melyhez a könyvtár hagyaték útján jutott s idősb SZINNYEI József könyvtára, mely vétel útján került az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtárba. A rendkívüli munkát jún. 5-én kezdtük és szept. folyamán végeztük el.

A köteles nyomdatermékek átvételére berendezett irodába az

év folyamán 2.526 nyomtatványcsomag érkezett be (1915-ben 3.957), ugyanonnan 2.551 levél, jobbára átvételi elismervény és 2.124 reklamáció expedíaltatott, (1915-ben 3.239 levél és 1.979 reklamáció). Az 1897: XLI. t.-c. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen tekintettel a háború folytán előállott nehéz viszonyokra ez évben egy peres eljárást sem indítottunk.

II. Hírlaptár. Gyarapodása *köteles példányokban* 1.207 év-folyamnak 88.570 száma (ebből számonként küldetett be 19.804 szám); *ajándék útján* 57 évf. 4.322 száma; *vétel útján* 49 évf. 889 száma; a könyvtárnak más osztályaiból való *áttétel útján* 10 évf. 6.555 száma. Az összes gyarapodás tehát: 1.326 évf. 97.316 számmal (1915-ben 766 évf. 126.784 számmal). A vásárlás összege 102.10 K volt. — Az ajándékozók névsora a következő:

Dr. BAJZA József; Brazíliai köztársaság kormánya; CSERNA Andor; dr. DABROWSKI János, Krakó; dr. ENGEL Gusztáv; FELEKY Charles, New-York; FENYVES Ferenc, Szabadka; FODOR Miklós, Ungvár; PONGRÁCZ Elemér; dr. PÖZEL István; SZÉKELY István; SZIMONIDESZ Lajos, Nagyborzsöny; dr. WERTHELMER Manó; továbbá a Nemzeti Kaszinó; az Űtimesterek Orsz. Szövetsége; a Felsőmagyarországi Szociáldemokrata Párt, Kassa; a clevelandi *Szabadság* és *Magyar Hírlap* s az észéki *Szlavoniai Magyar Újság* szerkesztősége.

Az osztály olvasótermében az év folyamán 1457 olvasó 3514 kötet hírlapot használt (1915-ben 1387 olvasó 3.978 kötetet), kölcsönzés útján 168 esetben 668 kötet került használatba (1915-ben 98 térítvénnel 389 kötet). A használatot megnehezítette az, hogy a hírlapoknak egy nagyobb részét: 373 kötetet a Múzeum-épületen kívül levő bérhelyiségből kellett áthozni esetről-esetre.

Átnéztük az év folyamán 1.326 évf. 97.316 számát (1915-ben 696 évf. 82.378 sz.); céduláztunk 448 évfolyamot, köztük 37 új lapot (1915-ben 269 évf.; új lap 27); beköttettünk 622 kötet hírlapot (1915-ben 495 kötet).

III. Kézirattár. Gyarapodás *ajándék útján*: 6 újkori kézirat, 1 irodalmi levél és 2 irodalmi anekta; *vétel útján*: 8 újkori kézirat, 24 irodalmi levél, 3 irodalmi anekta, 7 zenei kézirat, 4 fényképmásolat; *áttétel útján*: 33 újkori kézirat, 527 irodalmi

levél, 47 irodalmi anekdota és 442 zenei levél. Összes gyarapodás 1.104 (1915-ben 1.106) db. Vételre 1.503 koronát és 18 márkát fordítottunk. — Ajándékokkal a következők gazdagították a kéziratárát:

M. T. Akadémia; MEGYERY Ferenc; SZÉRY Géza; SZENTPÉTERY Imre és két ismeretlen.

A szerzett anyagból elsősorban kiemelendők a levéltárból áttett irodalmi jellegű levelek és anekdoták gazdag anyaga és Galsai Kovács Ernő 1848-as honvédőrnagy hétkötetes naplója, mely javarészen még felhasználatlan forrásmunka; továbbá MOSONYI Mihály zenei kéziratai és a legújabban felfedezett magyar nyelvemlék, a königsbergi szójegyzék fotográfája.

A kéziratár személyzetében nagy változások történtek, dr. VÉRTESY Jenő igazgatóőr, az osztály vezetője az év folyamán elhalálozott, dr. BAJZA József őr pedig a nyomtatványi osztályba tétetett át. A kéziratár kezelése e változások következtében dr. HOLUB József segédőrré bízott, aki addig a levéltárban teljesített szolgálatot. Ideiglenesen a kéziratárban nyert elhelyezést dr. ROHEIM Géza gyakornok, míg a külön folklóre-osztály felállítása megtörténhetik, továbbá dr. VÁCZY János főgimnáziumi tanár, akinek a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megengedte, hogy egy évig a Nemzeti Múzeumban teljesíthessen szolgálatot.

A kéziratár személyzetét a folyómunkák foglalták le; dr. VÁCZY János az irodalmi levelestár anyagának regesztázását kezdte meg, dr. ROHEIM Géza pedig a nyomtatványi osztály folklorisztikai anyagának egy külön felállítandó folklóre-katalogus számára való cédulázásán dolgozott. E katalogus számára megkezdte a könyvtár nyomtatványi osztálya összes folklóre-anyagának kijegyzését.

A kéziratári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 212 kutató használt 574 kéziratot, 931 irodalmi levelet, 736 irodalmi anekdotát és 4 fényképet; 12 térítvényen kölcsön adtunk 24 kéziratot, vagyis összesen 226 kutató 2.269 dbot használt (1915-ben 255 kutató 2.541 dbot).

IV. Levéltár. Gyarapodás *ajándékozás útján* 706 db, *hagyaték útján* 8 db és pótlólag 3.745, *vétel útján* 148 db, más osztályból való *áttétel útján* 3.586 db, *letét útján* 440 db; összes gyarapodás tehát 4.245 db, egy láda és két csomag (1915-ben 958 db). Vásárlásra 832 K-t, a Lembergben elhunyt THURÁNSZKY Ádám hagyatékának átvételével felmerült költségekre 244 K-t; összesen tehát 1.076 K-t (1915-ben 3.070 K-t) fordítottunk. — Ajándékaikkal a levéltárat a következők gazdagították:

ÁMON Pál; R. BURIÁN László; K. EÖRSSY Károly; ERNYEY József; br. HARKÁNYI Béla; HARASZTI Gyula; ismeretlen (CSERGHEŐ Géza hagyatékából); KRISZTANOVITS Péter; dr. MÁGÓCSY—DIETZ Sándor; MEGYERCSY Béla; MOESZ Gusztáv; Tasnádi NAGY Gyula, SCHLAGER József; TÄNZERLES Gizella és THURÁNSZKY Ádám (hagyaték Lembergéből).

A gyarapodás a levéltári törzsgyűjtemény csoportjai közt így oszlik meg: 22 eredeti középkori oklevél, 8 középkori oklevél másolata, 3,370 újabbkori irat és nyomtatvány (egy részük kiselejtezendő), 15 címeres levél és nemesi irat, 663 db 1848/49-es irat és nyomtatvány, 2 céhirat, 20 gyászjelentés, 6 rajz, 1 db középkori pecsétről vett gipszmásolat, 3,444 db spanyolviasz- és papirborítású pecsétlenyomat.

A címeres levelek és nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott:

1. 1525. máj. 25. Buda. II. LAJOS király RÉVAY Istvánnak és testvérének, Ferencnek régi címerét meg bővíti (másolat);
2. 1592. máj. 4. Prága. II. RUDOLF császár birodalmi címeres levele de NEGRO Péter, Bernát, Lajos, Tranquil és József részére (eredeti);
3. 1608. dec. 2. Pozsony. II. MÁTYÁS király címeres levele THURÁNSZKY Ráfael és családja részére (eredeti);
4. 1609. okt. 25. Bécs. II. MÁTYÁS király címeres levele THURÁNSZKY Simon és György részére (eredeti);
5. 1613. márc. 19. Pozsony. II. MÁTYÁS címeres levele KOVÁCS András és családja részére (eredeti);
6. 1618. jan. 24. Eberstorff. II. MÁTYÁS címeres levele a BECSE család részére (eredeti);
7. 1631. aug. 22. Bécs. II. FERDINÁND király címeres levele STAUDENHERTZ Leonhardt és János részére (eredeti);
8. 1632. jan. 5. Gyulafehérvár. I. RÁKÓCZI György címeres levele Alsócsernátoni CSEH István primipilus és fiai részére (eredeti);
9. 1625. febr. 12. Bécs. II. FERDINÁND király címeres levele ZEÖRÖGH Mihály Benedek, Mihály és Márton részére (eredeti);
10. 1645. szept. 5. Linz. VERSIS János címerkérő folyamodványa (eredeti);
11. 1649. febr. 4. Bécs. Ujlaki MISKOLCZI János címerkérő folyamodványa (eredeti);
12. 1664. aug. 28. Radnótvára. APAFFI Mihály címeres levele Kissolymosi MÁTHÉFI Mihály és Pál részére (eredeti);
13. 1668. nov. 7. Bécs. I. LIPÓT címeres levele KOZMA György

részére (eredeti); 14. 1814. szept. 5. Kassa. Abaújvármegye nemesi bizonyítványa THURÁNSZKY László, Pál és Károly részére (eredeti); 15. Letétként elhelyezést nyert: 1871. aug. 3. Bécs. I. FERENCZ József grófi diplomája Nagylónyai és Vásárosnaményi LÓNAY Menyhért v. b. t. t. közös pénzügyminiszter és utódai részére (eredeti díszes bőrkötésű albumban).

A szerzemények közül kiemelendők: R. BURIÁN László ajándéka, mely az 1848-iki budai nemzeti őrseregbe vonatkozó 2 csomag érdekes iratot tartalmaz, említendő még BETHLEN Miklós kanc. 3 levele, egy 1848 márc. 31-én kelt, gr. RADETZKY János József parancsára gr. GYULAI Sámuel brigadéjához intézett irat, mely a Milano kiűritése esetében teendő katonai intézkedéseket foglalja magában; MÁRIA TERÉZIÁ-nak 1875. jún. 23-án Bécsben kelt hártyaoklevele, melyben AMBRÓ Ferencnek megengedi, hogy Vácott könyvnyomdát állítson fel. Báró RÉVAY Ferencnek nyomtatványi osztályunkba került könyvtárából a levéltárba tétetett át 121 db nagyobb részt a br. RÉVAY családra vonatkozó oklevél, közte 10 db eredeti középkori, 2 db címeres levél és több I. FERDINÁND korabeli, nagyon érdekes köztörténeti fontosságú irat.

A letéteményezett családi levéltárak száma az év folyamán új levéltárral nem gyarapodott, de a régebbiek közül kiegészítést nyert: a BUGARIN—HORVÁTH levéltár 35 dbbal, a TARÁNYI—OSZTERHUBER levéltár 138 dbbal és a KOLOSY levéltár 266 dbbal, melyből felemlítendő III. KÁROLY királynak 1719. szept. 23-án Bécsben kelt címeres levele KOLOSY János és fiai, Dávid és Imre részére.

A levéltár vezetője a háború kezdetétől fogva katonai szolgálatot teljesít, még az 1915. év folyamán a harctérre ment a levéltár gyakorlott szolgálója is, a levéltár itthon maradt személyzete nagyrészt a hihetetlen módon növekedő háborús gyűjteménnyel van megfeszített mértékben elfoglalva, mindazáltal jutott idő a levéltári folyó munkálatok végzésére, a kisebb szerzemények szakszerű feldolgozására, a végleges növedéki napló vezetésére és az abba fektetett iratok beosztására, a feltűnően felzaporodott kutatók és érdeklődők hiánytalan kiszolgálására is.

A nagyobb szerzemények közül folytatódott IHÁSZ Dániel nagyterjedelmű levelezésének, a BYDESKUTHY iratoknak és az URAY család levéltárának feldolgozása is.

A levéltári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 238 kutató használt 34.442 db iratot, nyomtatványt és fényképet (1915-ben 161 kutató 27.982 dbot); 18 térítvényen kikölcsonöztek 371 db iratot, nyomtatványt, fényképet és pecsétmásolatot (1915-ben 11 térítvényen 223 db-ot).

V. Háborús gyűjtemény. A múlt év folyamán felkutatott és megnyitott forrásokból bőven gazdagodott ezévben a könyvtár háborús gyűjteménye. A gyarapodásról a következő adatok számolnak be: A gyűjteményről külön vezetett növendéknapló 1186—1771. tételszámai foglalják magukban az 1916. évi szaporodást s ez az 585 tétel 36.655 db könyvet füzetet, hirdetményt, egyéb apró nyomtatványt, képet, fényképet, kéziratot és levelet ölel fel s így az év végén a gyűjtemény az 1914—15. évi gyűjtés eredményével 86.646 db-ra rugott. A gyarapodás a következő módon oszlott meg: *vétel útján* 19.584 db, *ajándék útján* 9.202 db, *hivatalos küldemények útján* 7.869 db.

Vásárlásra ezévben 7.948,30 koronát, 8.951,18 márkát, 3.010,50 frankot, 685,83 hollandi forintot és 14,30 svéd koronát fordítottunk.

A háborús gyűjteményt ajándékaikkal a következők gyarapították:

ÁLDÁSY Antal; ANGYAL Dávid; Aranyosmaróti m. kir. áll. polg. leányiskola igazgatósága; Az I. ker. Istenhegyi népművelési egyesület; BAJNOK Jusztinián; BAJZA József; BALOGH Jenő; BALOGH Rudolf; Báni közs. polg. leányiskola; BAROS Gyula; Bártfai határrendőrség; BÁTKY Zsigmond; BEÖTHY Zsoltné; BERGMANN Sándor; gr. BETHLEN Balázs; BODNÁR István, Bonyhádi polg. isk. igazgatósága; BRÁZAY Emil; Breznóbányai m. kir. áll. polg. fiú- és leányisk. igazgatósága; CILOCA Demeter; Cs. és kir. 69. gye. parancsnoksága; CSENGERY Lóránd; Csikszeredai polg. leányiskola; Csucska község közjegyzői hivatala; CSUKOVITS Sándor, CZAKÓ Eleniér; DABROWSKY János; Debreceni nyilvános m. polg. fiúiskola igazgatósága; DESIDÉZ József; DÖRY Ferenc; Dunavecsei ref. egyház lelkesítői hivatala; EISENSTÄDTER Ödön; ELEK Arthur; ERNYEY József; az Evangélikus Lap szerkesztője; FEJÉR Károly; FEJÉRPATAKY László; FEST Aladár; FISCHER Ödön; FOGEL József; Fogolytáb. per. élelmezés, Somorja; FÖLKÉR József; FRANKNÓI Vilmos; FRANKL Magda; GAGYI Jenő; GELLÉRT Pál; GEREVICH Tibor; GERGELY Jenő; GERŐ Márton; GOHL Ödön; GOMBOS László; GÖNCZY Béla; GREXA Gyula; GULYÁS Pál; GYÖRFFY István; GYURICZA Demeter; HALAVÁTS Gyula; HALMI József; HALMI Pál; br. HAMMERSTEIN Richárd; HANDL Győző; HANDL Viktor; HARASZTI Károly;

HARSÁNYI Pál; HAZAY István; HÉJJ Imre; HOFFMANN Mária; HOLUB József; HOLUB Józsefné; HORVÁTH Géza; HORVÁTH Sándor; HUTYRA Ferenc; INICZKY Györgyné; D'ISOZ Kálmán; IVÁNYI Béla; JAKUBOVICH Emil; JELFFY Gyula; JÓNÁS Károly; KARDOS Elemér; br. KARG János; gr. KÁROLYI Lászlóné; Katonanyomozó-jegyzék szerkesztősége; KEMÉNY Lajos; KERESZTY Sándor; KERTÉSZ Kálmán; KÉSMÁRKY és ILLÉS; KINTNER Aranka; KIRÁLY Emma; KISS József; KOBEK Béla; KOÓS István; KOPPÁNY Alfréd; KOVÁCS Andor; KOVÁTS Ferenc; KRATOCHVIL Károly; KRESZ Géza; KRSZTANOVICS Péter; K. u. k. Kriegsministerium; Kriegsfürsorgeamt; K. u. k. Generalgouv. in Serbien; LACZY Antal; LÁSZLÓ Ferenc; LEFFLER Béla; Lembergí városi levéltár; LÉYAI Mihály; LINDNER Sándor; LUKINICH Imre; MADARASSY László; MAJORNÉ KENESSEY Anna; M. Földrajzi Intézet; Magyar Jogász Sportegylet elnöksége; M. kir. belügyministerium; M. kir. 4. honvéd gye. parancsnoksága, M. kir. 10. honvéd gye. parancsnoksága; M. kir. klosterivanici postahivatal; MARCZALI Henrik; MAROSI Dezső; MARTENS Vilmos; MARTERSTOCK Hyacintha; MAY Frigyes; MENCZER Lipót; MEZEY Antal; MIHALIK József; MIKLÓS Gyula; MISKOLCZY Imre; Miskolci kereskedelmi és iparkamara; MOESZ Gusztáv; MÓGA ezredes; MOLECZ Károly; MORAVCSIK Ernő Emil; MOSKOVITS Mór; Munkácsi áll. polg. leányisk. igazgatósága; Nagymenyeri fogolytábor parancsnoksága; Nagyszalontai közs. polg. leányiskola igazgatósága; NEMES János; NEU Lajos; OSVÁTH Ferenc; PACOR Viktor; Paksi önk. tűzoltóegylet; PÁNITY Vukoszava; PATEK Ferenc; Pécsi román. kath. tanítónőképző-intézet igazgatósága; Pesti izr. hitk. elemi és polg. fiúiskola igazgatósága; PILCH Jenő; POLGÁR Mária; PONGRÁCZ S.; Pressedienst des k. u. k. Kriegsministeriums; PRUZSINSZKY János; RAKSÁNYI Anna; RÉDEY Tivadar; REISZLER Lajos; REITER Béla; RÉTHLY Antal; RÉVFI Géza; REVICZKY Aladár; RÓTH Viktor; SCHERTLER Pál; SCHIFF Péter; SCHIMA András; SCHMIDT Tibold; SCHULEK Géza; SCHÜTZ Rezső; SEBESTYÉN Gyula; SEMAYER Villibáld; SIKABONYI Antal; SIKLÓSSY László; SKODAK Stephan; Soós Elemér; SPOLARICH Lajos; Statisztikai hivatal; STRAUZ Adolf; SULICA Szilárd; Szabadkai áll. tanítónőképző-intézet igazgatósága; SZABÓ Dezső; SZABÓ Ervin; SZADECZKY K. Lajos; br. SZALAY Gábor; br. SZALAY Imre; SZALAY József; SZALAY László; SZÁSZ Jenő; Székelyudvarhelyi kir. ügyészség; SZENTPÉTERY Imre; Szerbiai cs. és kir. katonai kormányzóság; SZINNYEI József; SZMRECSÁNYI Miklós; SZOBOLICS Stefánia; Szolnoki m. kir. áll. főgimn. igazgatósága; TÁBORI Kornél; gr. TELEKI Sándor; TERNYEI Elek; THALLÓCZY Lajos; Tinódi VARGA Béla; TOLNAI Hugó; *Tolnavármegye és a Közérdek szerkesztősége*; TÓTH KÁDÁR Vilmos; TÓTH László; TÓTH Zoltán; TORNALLYAY Zoltán; Trapezunti cs. és k. főkonzulátus; TRÁGER Ernő; UJHELYI József; Újvidéki r. kath. főgimnázium igazgatósága; Ungvári m. kir. áll. polg. leányisk. igazgatósága; VADÁSZ Ede; Vajdahunyadi államilag segélyezett polg. leányisk. igazgatósága; Vallás- és közoktatásügyi ministerium; VÁNYI Ferenc; VARJU Elemér; VERMES Lajos; VÉRTESY Jenő; *Vidám Ujság szerkesztősége*; WEISZFEILER Gyula; WERTHEIMER Manó; WINKLER Anna; ZÁVODSZKY Levente; Zsigmond-téri polg. leányiskola; Zsinka Ferenc.

Az Orsz. SZÉCHÉNYI-Könyvtár tisztviselőkara az 1916. év folyamán a következő munkásságot fejtette ki:

DR. SEBESTYÉN GYULA,

osztályigazgató, a Tud. Akadémia I. tagja, a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a helsingforsi Finnugor-Társaság I. tagja, a M. Néprajzi Társaság alelnöke, a Folklore-Fellows magyarországi alelnöke és az «Ethnographia» szerkesztője.

1. Előzetes jelentés: «Nemzeti Könyvtár, Nemzeti Múzeum és Nemzeti Park» című könyvről. Kézirat gyanánt sokszorosítva.
2. PULSZKY Ferenc: Népmondák. Ethnographia. 1916. 113. l.
3. I. FERENC József királyunk halála. A M. Néprajzi Társaság nov. 29-iki ülésén elmondott elnöki gyászbeszéd. U. o. a 10. sz. íven. (Megjelent két különnyomatban is.)
4. THALY Kálmán «Mégöltek egy huszárt» című kuruc balladájáról. U. o. 314. l.
5. A húnok rovásírása Arany szerint.
6. Válasz NÉMETH Gyulának. E. Philologiai Közlöny, 1916.
7. Szerkeszti a M. Néprajzi Társaság értesítőjét és az *Ethnographiát*.
8. Szerkeszti a Kisfaludy-Társaság *Magyar Népköltési Gyűjteményének* új folyamát.

DR. MELICH JÁNOS,

c. és jell. felruházott osztályigazgató, c. ny. rk. egyetemi tanár, akad. I. tag, a M. Nyelvt. Társaság titkára.

1. Magyar Etymologiai Szótár. VI. füzet. (GOMBOCZ Zoltánnal együtt írta.)
2. A königsbergi szójegyzék. Magyar Nyelv 1916. évi folyama.
3. Német jövevényszavainkról. Magyar Nyelv 1916. évi folyama.
4. Több kisebb-nagyobb cikk a Magyar Nyelvben saját, valamint MEGDI J., KEMENES Pál néven.
5. Könyvismertetések az E. Phil. Közlönyben.
6. Szerkesztette a *Magyar Nyelvet*, SZILY Kálmánnal együtt.

KERESZTY ISTVÁN,

igazgatóőr.

1. A magyar és magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése 1705—1867. (A M. N. Múzeum könyvtárának címjegyzéke, V. kötet.)
2. Zenei közműveltségünk. (Budapesti Szemle, 471. szám.)
3. Liszt Ferenc magyar! (Zeneközlöny, 11. sz.)
4. PETRIK Géza: Magyar Könyvészet 1901—1910. (Világ, 9. sz.)
5. Tannhäuser, WAGNER R. operájának szövegfordítása. (Kézirat.)

DR. BÁTKY ZSIGMOND,

igazgatóőr.

1. Szerkesztette a *Földrajzi Közleményeket* dr. LITKE Auréllal.
2. Apróbb cikkek és könyvismertetések ugyanebben.
3. Szerkesztette a Magyar Földrajzi Intézet *Zsebatlaszát 1917-re*.
4. Apróbb cikkek ugyanebben.
5. Egy apróbb közlemény a Magyar Nyelvben.

DR. BAJZA JÓZSEF,

őr.

1. Horvátország népessége. (Földrajzi Közlemények és külön füzetben.)
2. Szerb irodalom magyar nyelven. (Belgrádi Hírek 1916. 88. sz.)
3. Adattári közlemények: *a*) Megtalált PETŐFI-kézirat, *b*) BAJZA két levele anyjához, *c*) SZENTMIKLÓSSY Alajos levelei I—II. (Irodalomtörténeti Közlemények.)
4. Nekrologok: *a*) VÉRTESY Jenő (E. Phil. Közlöny), *b*) JALSOVICZKY István (Magyar Hirlap).

DR. SULICA SZILÁRD,

segédőr.

Szerkesztette a Budapesten hetenként háromszor megjelenő *Desteptarea* című lapot.

DR. HOLUB JÓZSEF,

segédőr, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzője.

1. Zalavármegye kiterjedése és határai a középkorban. Földrajzi Közlemények, 1916. évf., 6. füzet. (Különlenyomatban is.)
2. A Laki KACZOR-család 1526-ig. (Turul, 1916. évf.)
3. OTTÓ király egy ismeretlen oklevele. (U. o.)
4. Az első pozsonyi koronázás 1563. (Vasárnapi Ujság, 51. sz.)
5. A HABSBURG-ház utolsó férfitagjának temetése. (Az Ujság, dec. 2.)
6. A magyar címer fejlődése napjainkig. Az Erzsébet Népakadémiában február 13-án tartott előadása.
7. ÁLDÁSY Antallal szerkesztette a *Turult*, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság közlönyét.

DR. MADARASSY LÁSZLÓ,

segédőr, a Magyar Néprajzi Társaság titkára.

Kisebb közlemények az Ethnographiában és a Földrajzi Közleményekben.

DR. JAKUBOVITS EMIL,

segédőr.

1. Kisebb cikkek a Magyar Nyelv 1916. évf. Korhány (48. l.), Kékkend (177. l.), Bytel (258. l.).
2. A Königsbergi Szójegyzékről. (U. o. 244. l.)

3. A nápolyi ANJOUK magyar igénycimere (Felolvasás a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság 1916. dec. 16-án tartott nagygyűlésén.)
4. Résztvett az Orsz. Pragmatica Sanctio-bizottság gyűjtőmunkálataiban.
5. Budapest székesfőváros oklevéltára számára gyűjtötte az adatokat a M. N. Muzeumi levéltár családi letéteiből.
6. A Magyar Nyelvtudományi Társaság megbízásából gyűjtötte a középkor levélbeli magyar szavakat és személyneveket.
7. Segédkezett a kalocsai érseki könyvtár középkori kódexeinek és őnyomtatványainak lajstromozásában.

DR. RÉDEY TIVADAR,

segédőr.

1. Eredeti költemények A Hét és az Élet című hetilapokban, továbbá a Bibliotheca Vitae című sorozatban, GYULAI Ágost szerkesztésében megjelent Háborús antológia című kötetben.
2. Műfordítások: *a)* HOFMANNSTAHL, Hugo von: Élmény (A Hét, XXVII., 22. sz.), *b)* U. a. Virradat. (U. o. XXVII., 27. sz.), *c)* WALTER, Robert: Adagio (U. o. XXVII., 22. sz.)
4. Cikkek: *a)* THEO: A világháború papíroson (Élet, VIII., 14. sz.), *b)* U. a.: Andersen Pest-Budán. (U. o. VIII., 45. sz.)

DR. SIKABONYI ANTAL,

segédőr.

Irodalomtörténeti vonatkozású és hirlapokkal, múzeumokkal foglalkozó cikkek a Budapesti Hirlapban és a Tolnai Világlexikonban.

DR. TÓTH ZOLTÁN,

segédőr.

1. A huszita eredetű szekérvár. (Hadtörténeti közl., 265—311. l.)
2. A magyar lovasság regulamentuma 1722. (U. o. 234—242, 453—456. l.)
3. Könyvismertetések: GULYÁS Pál: Mátyás király könyvtára (Magyar Könyvszemle, 240—242. l.). — JÁNOSSY István: A magyar jobbágság Mátyás korában. (Századok, 182—184. l.)

DR. ZSINKA FERENC,

segédőr.

1. Nyelvtörténeti adatok a Magyar Nyelv 1916. évf. 32. és 344. ll.
2. Könyvismertetések: *a)* KARÁCSON Inre: Török-magyar oklevéltár. (Századok, 1916. 286. l.), *b)* TAKÁTS—ECKHART—SZEKFÜ: A budai basák magyarnyelvű levelezése (U. o. 636. l.), *c)* VERESS Endre: BERZEVICZY Márton (Történeti Szemle, 1916. 387. l.), *d)* Obscurus emberek levelei, fordította BARCZA József (Protestáns Szemle, 1916. 70. l.)

DR. SEBESTYÉN IRÉN,
gyakornok.

Finn jelzős szerkezetek (Nyelvtudományi Közlemények, 1916. XLIV. köt., 2—3. füzet és különnyomat, Franklin-Társ.).

BARTONIEK EMMA,
gyakornok.

A koronázási eskü fejlődése. Felolvasatott a Magyar Történelmi Társulat 1916. okt. 12-én tartott választmányi ülésén.